

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ
УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ
ТА ГЛОБАЛЬНИХ ВИКЛИКІВ ХХІ СТОЛІТТЯ:
СИНЕРГІЯ НАУКОВИХ, ОСВІТНІХ
ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ РІШЕНЬ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної
конференції

19 травня 2023 року

У двох томах

Том 1

Видавництво
«Юридика»
2023

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)
Є24

Рекомендовано до друку Вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 3 від 16.06.2023 р.)

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**.

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**.
Матеріали видано в авторській редакції.

Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та
Є24 глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх
та технологічних рішень : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-
практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.) / за загальною редак-
цією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. –
Т. 1. – 790 с.

ISBN 978-617-8263-39-3

Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень». У першому томі збірника містяться наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині в умовах повномасштабного військового вторгнення у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їхньому конституційному вимірі, у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики.

Збірник розраховано на наукових та науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)"364""20"(062.552)

ISBN 978-617-8263-37-9 (у 2 т.)
ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1)

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

та суспільства, його використання є необхідно передумовою налагодження зв'язків між цивілізаціями, правовими системами, державами та людьми, що представляють різні правові культури. Антропологізація виступає певним ядром раціоналізації та ідеологізації культури. Юридична антропологія є продуктом діяльності людини, оскільки надає можливість вивчити певні суспільні процеси і впливати на них, а також використовувати її потенціал у формуванні правової реальності.

У зв'язку з цим виникає необхідність оцінки кожного правового акту й впровадження в практику законів і норм права з погляду міжнародних стандартів прав людини. Проте розпочати слід із формування ідеї загальних, універсальних ціннісних стандартів, які можуть бути використані для регулювання суспільних відносин.

Список використаних джерел:

1. Завальнюк В. В. Антропологізація права: традиції та сучасність : монографія. Одеса : Юридична література, 2018. 448 с.
2. Руднева О. Ціннісний вимір прав людини в контексті світових глобалізаційних процесів. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/VAUMVS/2010_4/rudneva.pdf
3. Крішнасвами Аркот. Дослідження фактів дискримінації у сфері релігійних прав і свобод: [фрагменти звіту Спеціального доповідача Підкомісії ООН у справах про запобігання дискримінації та захисту меншин]. Релігійна свобода і права людини: Правничі аспекти. Свічадо. Львів, 2001. Т. 2. 376 с.
4. Завальнюк В. В. Міжнародні стандарти прав людини в їх антропологічному вимірі. Митна справа. 2009. № 5. С. 67–70.

Ключові слова: антропологія, юридична антропологія, права людини, міжнародне право.

Key words: anthropology, legal anthropology, human rights, international law.

ДУДЧЕНКО ВАЛЕНТИНА ВІТАЛІЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри загальної теорії права та держави,
доктор юридичних наук, професор*

УНІВЕРСАЛІЗАЦІЯ СУЧАСНОГО ПРАВА

Процеси, які відбуваються у сучасному світі під впливом глобалізації, висувають на порядок денний нові вимоги до розвитку права.

Серед тенденцій правового розвитку в умовах глобалізації слід виокремити тенденцію універсалізації права. В сучасних процесах стрімкого розвитку технологічного інструментарію забезпечення новітніх форм комунікації суспільства відбувається становлення глобальної правової системи, в якій міжнародне право і національні правові системи, стають тісно взаємопов'язаними елементами єдиної

різномі, об'єктом регулювання якої є вся людська цивілізація. З іншого боку, вироблення єдиних та взаємоузгоджених механізмів реалізації та захисту прав і свобод людини на рівні національних правових систем, що має сприяти виявленню та реалізації найуспішніших правових інститутів у всьому світі з точки зору їх оптимальної корисності для регулювання суспільних відносин.

Універсализація належить до напрямів глобалізації, що, перш за все, характеризує розвиток людини і мереж, груп та сфер ідентичного в одній розширеній мережі соціальних й політичних зв'язків. Цей процес характеризується постійним зближенням правових систем та інтеграцією, закріпленою на комунікаційному і технічному рівнях.

Універсализація – це також тенденція утворення універсальних понять та застосування схожих підходів до застосування таких понять. Універсализація права – один з важливих аспектів сучасної глобалізації в сучасному світі. Глобалізація істотно впливає на трансформацію, зміни і модернізацію нових систем державно-правових інститутів, норм і відносин.

На нашу думку «проблема універсализму (з лат. – різнобічність, багатоманітність) і партикуляризму (з лат. – частковість, відокремленість) у праві набуває особливого значення за умов глобалізації правоустроїв у сучасному світі. Універсализм права означає спільні ознаки, які властиві праву багатьох країн. Партикуляризм, навпаки, наголошує на неповторності і самобутності національних правових устроїв. Однак універсализм не заперечує національної самобутності права. Він доводить, що зовнішня варіантність правових устроїв є наслідком розгалуження однієї основи глобального правопорядку, частковими виявами якого і є ці устрої. Цю єдину основу утворюють принципи. Принципом же або закономірністю є ті ознаки, які спільні для різних правових систем» [1, с. 13, 18].

В основі виникнення і посилення тенденції універсализації «права лежить об'єктивний процес інтеграції світової економіки, фінансів, засобів зв'язку, засобів масової інформації та інших засобів і сфер життя суспільства, що відбивається на еволюції права в цілому, так і на тенденціях його подальшого розвитку. Універсализація права проявляється найбільш яскраво саме в умовах глобалізації. Будь-яка правова система комунікує, розвивається та обмінюється інформацією, що прискорює процес глобалізації».

«Універсализація – процес, що об'єднує суспільства ідеалом або еталоном. Вона позначається на індивідуальності, диктує свої цінності, потреби та шляхи їхнього досягнення. Універсализація національного права сприяє формування і функціонування єдиних правових просторів, що складаються з національних правових систем. Такі правові простори формуються з урахуванням, з одного боку, інтересів і потреб відповідних національних правових систем, а з іншого, – тенденцій, що відбуваються в рамках наднаціонального права. Ефективність формування таких загальних правових просторів залежить від розміщення балансу інтересів національного і наднаціонального права.

Необхідно відзначити, що універсалізація національного права підсилює, з одного боку, вплив міжнародного права на національне, а з іншого – зміцнює позиції національного права при розробці норм міжнародного права. Передумовою зближення правового регулювання слід вважати широку інтернаціоналізацію у найрізноманітніших сферах життєдіяльності людей» [2, с. 18].

Як було зазначено в попередніх роботах, «універсалізація належить до напрямів глобалізації разом з поляризацією й інтеграцією, що характеризує розвиток людини і мереж, груп та сфер ідентичного в одній розширеній мережі соціальних й політичних зв'язків. Цей процес характеризується постійною інтенсифікацією феноменів універсалізації, поляризації та інтеграції закріплених на комунікаційному і технічному рівнях» [3, с. 210].

«Універсалізація – це своєрідний процес вивчення, запозичення, пропагування, відкриття нового, навіть насаджування тих ідей, принципів і цінностей, котрі стали ключовими у відповідний період історії. Функціонування сучасних суспільств значною мірою визначається такими цінностями як права людини, соціальний капітал, культура, інформатизація, глобальна політика тощо. В той же час, інформаційна глобалізація охопила всі сфери життя – культуру, релігію, науку, мораль, політику. Використання Інтернету, активний розвиток інформаційних технологій сприяють забезпеченню прав людини, підвищенню комфортності життя людей.

Очевидним є те, що, з одного боку, процес універсалізації прав людини як в частині нормативній, так і в частині інституційній, має місце. З іншого – штучне прискорення цього процесу є неприпустимим в силу все ще наявних сьогодні особливостей локальних і регіональних цивілізаційних середовищ» [4, с. 28–29].

Виходячи з наведеного, можна стверджувати, що сучасне право покликане регулювати складні політичні, економічні, культурні процеси, адаптуватися до наслідків глобалізації. Домінуючою тенденцією розвитку сучасного права має бути вироблення різних інституцій та механізмів забезпечення прав людини, адже право має відображати духовні цінності суспільства, які надають значення і сенсу цьому суспільству. Характеризуючи універсалізм сучасного права, слід зазначити, що зовнішня варіантність правових систем є наслідком розгалуження однієї основи глобального правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Дудченко В. В. Універсалізм і партикуляризм у праві. Правова держава : зб. наук. праць. Одеса : Астропринт, 2005. Вип. 8. С. 13–19.
2. Бірюков Р. М. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації) : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Одеса, 2011. 22 с.
3. Бунік В. Універсалізація: суть і головні ознаки. Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії. 2014. Вип. 5. С. 210–219. С. 210.

4. Пеца Д. Д. Проблеми універсалізації прав людини в умовах глобалізації: окремі аспекти. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2015. Випуск 31. Том 1. С. 27–29.

Ключові слова: сучасне право, тенденції розвитку сучасного права, універсалізація права, правова система.

Key words: modern law, trends in the development of modern law, universalization of law, legal system.

КРИЖАНОВСЬКИЙ АНАТОЛІЙ ФЕДОРОВИЧ

доктор юридичних наук, професор

САКРАЛЬНІСТЬ СУЧАСНОЇ ДЕРЖАВИ (ВІД НАРАТИВУ ДО КОНЦЕПТУ)

Феномен держави, як один із проявів надіндивідуальних потужних сил, що протистоять окремішній слабкій людині, на протязі усієї її історії окутувався ореолом величності, надприродності, обожнення, виключності, втаємниченості та ін., а, відтак, отримував різні наративні втілення у релігійних, культурологічних, політологічних і правничих дискурсах. Цьому сприяли і влада та її сателіти, які були надзвичайно зацікавленими у утвердженні саме такого флеру держави (державної влади) у суспільній свідомості. Цей феномен отримав позначення як «сакральність» держави (державної влади), і сягає своїми коріннями епохи виникнення і ствердження держави та супроводжує її в усі періоди історичних трансформацій. При цьому природа і прояви сакральності держави (державної влади) змінювалися у різні історичні періоди, набували різних форм у різних народів і країн, проте сам феномен цього явища так чи інакше виступає фактором, який не тільки супроводжує державу завжди, але й значним чином впливає на життєдіяльність, форми державної влади, її роль і місце у процесах розвитку (прогресу) чи деградації суспільства. То ж цілком природньо, що проблематика сакральності держави (державної влади) привернула увагу мислителів минулого (Платон, Аристотель, А. Блаженний і Ф. Аквінський, Т. Гоббс, Ш. Монтеске, Ж.-Ж. Руссо та ін.), а також великої когорти сучасних зарубіжних і вітчизняних філософів, культурологів і політологів. Виключенням тут залишається юриспруденція, наука про право і державу, на теренах якої дослідження цієї тематики не отримали належного місця. Однією із причин такої ситуації може бути те, що сакральність держави, як і інших явищ, здебільшого пов'язується із релігійно-міфологічною свідомістю, про що свідчать поширені дефініції цього поняття (сакральність від фр. *sacral*, лат. *sacri* – священний, який належить до релігійного культу і ритуалу, обрядовий [1, с. 17], а також з домінуючими історичними, політологічними та культурологічними наративами. У філології лексеми «святий», «священний», «сакральний» досліджуються як категорії

ЗМІСТ

Привітальне слово президента Національного університету «Одеська юридична академія» С. В. Ківалова	3
---	---

СЕКЦІЯ 1

ФІЛОСОФСЬКІ ОСНОВИ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Смазнова Ірина Сергіївна Філософія медійних практик	8
Єременко Олександр Михайлович Обґрунтування стратегії ненасильницького спротиву тиранії у творчості Етьєна ля Боссі	12
Воронянський Олександр Володимирович, Моїсєєва Наталія Іванівна Проблема верховенства права в контексті політичної конкуренції	15
Сумарокова Людмила Миколаївна Про шляхи вдосконалення сучасних теорій аргументації	18
Капустіна Надія Борисівна «Тролінг» у системі інтернет-комунікації: аналіз явища	22
Шамша Ігор Володимирович Дух і душа людини в сучасних медійних практиках	25
Токар Людмила Вікторівна Вчинок як аргумент	28
Котовська Анастасія Вікторівна Розповсюдження невігластва в епоху тотальної цифровізації	31
Саєнко Лілія Володимирівна Зміна парадигм алхімії	33

СЕКЦІЯ 2

АКТУАЛЬНІ ГРАНІ ЗАГАЛЬНОЇ ТЕОРІЇ ПРАВА ТА ДЕРЖАВИ

Завальнюк Володимир Васильович Юридична антропологія в міжнародно-правовому вимірі	38
Дудченко Валентина Віталіївна Універсалізація сучасного права	41
Крижановський Анатолій Федорович Сакральність сучасної держави (від наративу до концепту)	44
Мельничук Ольга Степанівна Класичні принципи у методології юриспруденції	47